

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

GRAIL OF SCIENCE

№ **63** (March 2026)

with the proceedings of the:

X Correspondence International
Scientific and Practical Conference

**SCIENCE OF POST-INDUSTRIAL
SOCIETY: GLOBALIZATION AND
TRANSFORMATION PROCESSES**

held on March 6th, 2026 by

NGO European Scientific Platform
(Vinnytsia, Ukraine)

LLC International Centre Corporative
Management (Vienna, Austria)

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ГРААЛЬ НАУКИ

№ **63** (березень, 2026)

за матеріалами:

X Міжнародної науково-
практичної конференції

**SCIENCE OF POST-INDUSTRIAL
SOCIETY: GLOBALIZATION AND
TRANSFORMATION PROCESSES**

що проводилася 06.03.2026

ГО «Європейська наукова
платформа» (Вінниця, Україна)

ТОВ «International Centre Corporative
Management» (Відень, Австрія)

**Рекомендовано до видання Вченою Радою Наукової установи
«Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці». Протокол № 8 від 05.03.2026.**

Головний редактор: Танасійчук Альона Миколаївна, д-р. екон. наук, доцент (Україна)
Заступник головного редактора: Ємельянов Олександр Юрійович, д-р. екон. наук, професор (Україна)
Голова оргкомітету конференції: Голденблат Марія (Україна)
Заступник голови оргкомітету конференції: Рейчел Апаро (Австрійська Республіка)
Відповідальний секретар: Рабей Настасія Романівна (Україна)

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Квасницька Раїса Степанівна - д-р. екон. наук, професор (Україна); **Jakhongir Shaturaev** - канд. екон. наук, доцент (Республіка Узбекистан); **Заднепровська Ганна Ігорівна** - канд. екон. наук (Україна); **Занора Володимир Олександрович** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Маркович Ірина Богданівна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Яковенко Роман Валерійович** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Поливана Людмила Анатоліївна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Гевчук Анна Вікторівна** - д-р. екон. наук, професор (Україна); **Маслій Олександра Анатоліївна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Євтушенко Наталія Миколаївна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Москвічова Олена Сергіївна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Ясишена Валентина Валеріївна** - д-р. екон. наук, професор (Україна); **Михайлишин Лілія Іванівна** - д-р. екон. наук, професор (Україна); **Гавриленко Наталія Вікторівна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Гіулі Гігуашвілі** - д-р. екон. наук, професор (Грузія); **Тамар Макасарашвілі** - д-р. екон. наук, професор (Грузія); **Мерабі Ванішвілі** - д-р. екон. наук, професор (Грузія).

НАУКОВІ КОНСУЛЬТАНТИ:

Онкієнко Сергій Володимирович - д-р. екон. наук, професор (Україна); **Marko Timchev** - д-р. екон. наук, доцент (Республіка Болгарія); **Khatuna Tabagari** - д-р. екон. наук, професор (Сакартвело); **Грень Лариса Миколаївна** - д-р. наук з держ. управління, професор (Україна); **Михаліцька Наталія Ярославівна** - канд. наук з держ. управління, доцент (Україна); **Ткаченко Павло Ігорович** - аспірант (Україна); **Купріянова Дарина Сергіївна** - практикуючий юрист (Польща); **Губаль Галина Миколаївна** - канд. фіз.-мат. наук, доцент (Україна); **Козуб Галина Олександрівна** - канд. техн. наук, доцент (Україна); **Козьма Антон Антонович** - канд. хім. наук (Україна); **Морозова Тетяна Василівна** - канд. біол. наук, доцент (Україна); **Купріянова Лариса Сергіївна** - канд. мед. наук, доцент (Україна); **Лисенко Дмитро Андрійович** - канд. мед. наук, доцент (Україна); **Цубанова Наталія Анатоліївна** - д-р. фарм. наук., професор (Україна); **Олійник Світлана Валентинівна** - канд. фарм. наук, доцент (Україна); **Полєжаєв Юрій Григорович** - канд. наук із соц. ком., доцент (Україна); **Mikhabbat Khakimova** - д-р. пед. наук, професор (Республіка Узбекистан); **Куліченко Алла Костянтинівна** - д-р. пед. наук, доцент (Україна); **Фурман Тарас Юрійович** - канд. пед. наук, доцент (Україна); **Бажан Станіслав Миколайович** - д-р. філософії (Україна); **Ямполь Юрій Віталійович** - аспірант (Україна); **Антипова Жанна Ігорівна** - старший викладач (Україна); **Яцик Мар'яна Романівна** - канд. пед. наук, доцент (Україна); **Корбозерова Ніна Миколаївна** - д-р. філол. наук, професор (Україна); **Ковальська Наталія Аркадіївна** - канд. філол. наук, доцент (Україна); **Присяжнюк Оксана Ярославівна** - канд. філол. наук, доцент (Україна); **Мелех Галина Богданівна** - канд. філол. наук, доцент (Україна); **Корнус Анатолій Олександрович** - канд. геогр. наук, доцент (Україна); **Фомін Андрій Володимирович** - канд. іст. наук, доцент (Україна); **Рубан Микола Юрійович** - д-р. філос. з іст. та археології (Україна); **Гірна Наталія Мирославівна** - канд. іст. наук, доцент (Україна); **Устінова Ірина Ігорівна** - д-р. арх., професор (Україна); **Катерина Діденко** - канд. арх. (Україна); **Воскобойнікова Юлія Василівна** - д-р. мист. (Україна); **Крипчук Микола Володимирович** - канд. мист., доцент (Україна); **Лугова Тетяна Анатоліївна** - канд. мист., доцент (Україна)

Верстальник: Білоус Тетяна (Україна). **Дизайнер:** Казьміна Надія (Україна). **Коректор:** Дудник Григорій (Україна).

«Грааль науки» є офіційно зареєстрованим мультидисциплінарним науковим виданням з міжнародною сферою поширення, що підтримує політику відкритого доступу. **Ідентифікатор медіа R30-02704** (рішення № 430 від 22.02.2024 Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення).

Наказом МОН України № 582 від 24.04.2024 виданню «Грааль науки» присвоєно Категорію Б фахових видань України з питань економіки (051 «Економіка»).

«Грааль науки» індексується в міжнародних реферативних та наукометричних базах даних: Index Copernicus Journals Master List; «Наукова періодика України» (Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського НАН України); Національний репозитарій академічних текстів; Google Scholar; WorldCat; Open Ukrainian Citation Index; CrossRef; Mendeley; Scite; Semantic Scholar; Scilit; OpenAIRE, PubPeer.

Конференція зареєстрована УкрІНТЕІ (Посвідчення № 76 від 26.01.2026) та сертифікована Euro Science Certification Group (Сертифікат № 23264 від 13.01.2026).

За точність викладених фактів та правильність цитування відповідальність несе автор.

© Автори статей, 2026

© ГО «Європейська наукова платформа», 2026

© НУ «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці», 2026

© LLC «International Centre Corporative Management», 2026

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I.

ЗАГАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ (Категорія Б)

АДАПТИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА
ВОЄННИХ ЗАГРОЗ

Мазур В.О., Бородіна О.М.32

ІНСТРУМЕНТАРІЙ МОНІТОРИНГУ РИЗИКІВ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: СТРАТЕГІЧНІ
ПРІОРИТЕТИ

Черниш М.О.36

ПРИБУТОК ТА ПРИБУТКОВІСТЬ ЯК ЧИННИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ
СТІЙКОСТІ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДИВЕРСИФІКОВАНИХ
БІЗНЕС-СТРУКТУР

Ємельянов О.Ю., Петрушка Т.О.46

РИНОК ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ РОСЛИН УКРАЇНИ:
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ВИРОБНИКІВ В УМОВАХ
СВІТОВИХ ТРЕНДІВ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Соколюк К.Ю., Грицай А.Д.54

ФІНАНСОВО-МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЧАТКОВОЇ
ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ У КАНАДІ

Стецик Ю.О.61

ХОЛІЗМ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДИ
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В КОНТЕКСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Войчук М.В.68

РОЗДІЛ II.

ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА (Категорія Б)

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПРАКТИК ТА ІНСТРУМЕНТІВ ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ
ПІДТРИМКИ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

Бондаренко Г.В.76

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Чехов Л.В.89

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТАЛОГО РЕЖИМУ
МІСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Гулько Л.А., Тітенко І.О.94

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ПІДВИЩЕННЯ
ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ
Самофалова М.О. 102

РОЗДІЛ III. ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА (Категорія Б)

АГРОТУРИЗМ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВЕКТОР ВІДНОВЛЕННЯ ТА
СТИМУЛЮВАННЯ КРИЗОВОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ
ПЕРІОД
Постол А.А., Ломейко А.М. 109

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ В БІОТЕХНОЛОГІЯХ
Березівський З.П. 118

ІННОВАЦІЙНА ЕКОСИСТЕМА ГАСТРОНОМІЧНОГО ТУРИЗМУ:
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ
Горяча О.Л. 124

ІННОВАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ У ЦУКРОВІЙ ГАЛУЗІ: ІНСТРУМЕНТИ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
Данилевський Р.В. 134

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТОКИ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ЛОГІСТИЧНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА
Оксенюк К.І. 144

МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ КУРОРТНО-
РЕКРЕАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ТА
ПОСТВОЄННИХ ВИКЛИКІВ
Марченко О.А., Козін І.П. 150

МИСТЕЦТВО ЯК СЕРВІС: НОВІ БІЗНЕС-МОДЕЛІ СТУДІЙ У ПЕРІОД
НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
Науково-дослідна група:
Братусь І.В., Орленко О.С., Бернат Л.А., Малинка П.О. 162

МИСТЕЦЬКИЙ СТАРТАП МІЖ ТВОРЧИСТЮ ТА РИНКОМ: МОЖЛИВОСТІ
ERASMUS FOR YOUNG ENTREPRENEURS
Науково-дослідна група:
Братусь І.В., Орленко О.С., Бернат Л.А., Малинка П.О. 169

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В
ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ
КОНСАЛТИНГОВОЇ КОМПАНІЇ
Проскуріна Н.М., Сейсебаєва Н.Г., Цуканова Д.В. 180

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЙОГО
РОЗВИТКОМ
Талах О.М. 189

ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО
ВІДНОВЛЕННЯ ТА СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНИ
Вавдійчик І.М., Мельник В.В.198

РОЗУМНІ МІСТА ЯК ОСНОВА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ІНФРАСТРУКТУРИ
Шапран Д.О.204

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬ АЛГОРИТМИ
ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ОБРОБКИ ЕКОНОМІЧНИХ ДАНИХ
Хмарюк А.С.210

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО РОЗПОДІЛУ ПРИБУТКІВ
ДИВЕРСИФІКОВАНИХ БІЗНЕС-СТРУКТУР: БІБЛІОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ
(НА ПРИКЛАДІ ІТ-СФЕРИ)
Науково-дослідна група:
Мрихіна О.Б., Косач А.І., Загорецький Л.Ю., Дудич Ю.М.217

**РОЗДІЛ ІV.
ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА, МАТЕМАТИЧНІ І
ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ МЕТОДИ ЕКОНОМІКИ (Категорія Б)**

ECONOMIC CYBERNETICS METHODS IN DECISION-MAKING TASKS
Nemtsova A., Maslennikova O.230

ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ У
СИСТЕМІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ
Піхняк Т.А.234

ЕЛЕКТРОННА КОМЕРЦІЯ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
Шкодiна І.В., Бузівський М.Є.244

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ЗОВНІШНІХ ОБЛІКОВИХ
ПРОЦЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ФІРМ
Прокурiна Н.М., Сейсебаєва Н.Г., Андріанова Л.В.249

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ІТ-ПОСЛУГ УКРАЇНИ
Проценко Д.О.257

**РОЗДІЛ V.
ТЕОРІЇ МІКРО-, МАКРО-, РЕГІОНАЛЬНОЇ ТА
МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ (Категорія Б)**

FORMATION OF A SYSTEM OF ECONOMIC MANAGEMENT OF
INVESTMENT DEVELOPMENT OF ENTREPRISES: METHODOLOGICAL
ASPECT
Zakharchenko L., Artiukh V.260

GENDER EQUALITY AS A DETERMINANT OF ECONOMIC EFFICIENCY: HUMAN CAPITAL AND PRODUCTIVITY EFFECTS IN A GLOBALIZED ECONOMY Kuzmenko R.	269
ГРАВІТАЦІЙНА МОДЕЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ Денисенко Н.О., Журавльов О.В.	275
ДИВЕРСИФІКАЦІЯ АГРАРНОГО ЕКСПОРТУ УКРАЇНИ 2025: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ Жигилій О.Г.	282
ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ТА ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ РИНКУ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ М'ЯСОПРОДУКТІВ Чередніченко О.О.	291
ЗАСАДИ РОЗВИТКУ МОРСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА ПІД ВПЛИВОМ БЕЗПЕКОВИХ ЗАГРОЗ Дарушин О.В.	294
ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА РАЙОНІВ УКРАЇНИ Науково-дослідна група: Павлов О.І., Павлова І.О., Самофатова В.А., Немченко В.В., Баранюк Х.О. ...	306
КОНТЕНТ-АНАЛІЗ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА В ТУРБУЛЕНТНИХ УМОВАХ Крамський С.О., Захарченко О.В.	322
КОНТРОЛІНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ КООРДИНАЦІЇ МАРКЕТИНГОВОГО ТА ЛОГІСТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ Белоусов Я.І.	329
КРИЗА СОТ І ФОРМУВАННЯ ЗОН ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ: НОВІ СВІТОВІ ТРЕНДИ Ніколенко І.Ю.	339
КРИЗОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ІНТЕРВЕЗІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ: ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ТА КООРДИНАЦІЯ НА МІКРО-, РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА МАКРОРІВНЯХ Арсененко І.А., Донець І.А.	349
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Волочай М.І.	364
ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ГЛИБОКОЇ ПЕРЕРОБКИ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ Степасюк М.О.	382

ПРОСТОРОВИЙ ВИМІР ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ МІЛІТАРНОГО ВПЛИВУ Безсмертний С.О.	393
РЕЛОКАЦІЯ БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРОСТОРОВОЇ СТРУКТУРИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: МАСШТАБИ ТА НАСЛІДКИ Зварич О.І.	401
РОЗВИТОК ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ Радзівська С.О.	409
РОЛЬ ЛОКАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА РАЙОНІВ УКРАЇНИ Касян С.Я.	419
ТИПОЛОГІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ОСНОВІ МОДЕЛЕЙ ГОСПОДАРЮВАННЯ Ткачук З.М.	428
ТРАНСФОРМАЦІЯ АРХІТЕКТУРИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЄКТІВ ТА ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ Дуна Н.Г., Лагодієнко В.М.	437
ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ ТА ЙОГО РЕСУРСІВ: МІЛІТАРНИЙ АСПЕКТ Невмержицький Д.	446

РОЗДІЛ VI. ПІДПРИЄМНИЦТВО, ТОРГІВЛЯ ТА СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ

СТАТТІ

АДАПТИВНИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ТОРГОВЕЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ НА СУЧАСНОМУ БІРЖОВОМУ РИНКУ Косяк С.А.	454
--	-----

РОЗДІЛ VII. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА; ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІК І АУДИТ

СТАТТІ

ФІНАНСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА АДАПТАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ Ткаченко І.П., Сербін А.О., Смирнов І.В.	463
--	-----

РОЗДІЛ VIII. МАРКЕТИНГОВА ТА ЛОГІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

СТАТТІ

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БРЕНДУ ПІДПРИЄМСТВА У СЕКТОРІ
МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ (МСБ)
Прудіус А.І., Кузяк В.В.470

РОЗДІЛ ІХ. МЕНЕДЖМЕНТ, ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

СТАТТІ

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЗЕЛЕНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ
Дзюба Н.Р.479

ТВОРЧИСТЬ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕКТИВУ: УПРАВЛІНСЬКИЙ ВИМІР
Зарецька О.О.483

РОЗДІЛ Х. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

СТАТТІ

ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ШЛЮБНИХ ВІДНОСИН
Новосад К.Я., Товт С.С.489

РОЗДІЛ ХІ. ПРАВО ТА МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

СТАТТІ

THE EVOLUTION OF DIGITAL PRIVACY RIGHTS IN COMMON LAW
JURISDICTIONS. A COMPARATIVE ANALYSIS OF UK AND UKRAINIAN
APPROACHES TO PERSONAL DATA PROTECTION POST-2020
Sverhun M., Liubymova N.498

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ, ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ, ФУНКЦІЇ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ
Войтюк М.П.520

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

- ПРОБЛЕМИ ОБҐРУНТОВАНОСТІ ТА СПІВМІРНОСТІ ОБМЕЖЕНЬ
КОНСТИТУЦІЙНИХ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО
СТАНУ
Шевченко К.М.528

РОЗДІЛ XII. ВОЄННІ НАУКИ, НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

СТАТТІ

- DECISION SUPPORT FOR PHYSICAL PROTECTION SYSTEMS
USING ROUTE-LEVEL METRICS AND SIMULATION-BASED
EVALUATION
Scientific research group:
Hashimov Elshan, Ramil Akhundov, Talibov Aziz, Islam Islamov531

- ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ТАРГЕТУВАННЯ ПІД ЧАС ПЛАНУВАННЯ
ОПЕРАЦІЙ АРМІЙСЬКОГО КОРПУСУ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНАЛІЗУ
СТАНДАРТІВ НАТО
Науково-дослідна група:
Головченко О.В., Ріман О.О., Мусієнко С.М., Шевченко О.В.,
Линок Н.М., Воцелєв С.Р.546

- РОЗРОБКА МАТЕМАТИЧНОЇ МОДЕЛІ ПРОЦЕСУ ПІДВОДНОГО
РОЗМІНУВАННЯ
Фаррахов О.В., Телелим О.В.558

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

- ДОСВІД США У ПРОВЕДЕННІ ВИПРОБУВАНЬ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ
ТЕХНІКИ НА ПОЛІГОНАХ
Науково-дослідна група:
Гайдак В.П., Чебаков О.М., Карпенко Ю.О., Чеботар С.В.570

РОЗДІЛ XIII. ХАРЧОВЕ ВИРОБНИЦТВО ТА ТЕХНОЛОГІЇ

СТАТТІ

- РОЗРОБКА СУПЕРФУД-ГРАНОЛА З ПОКРАЩЕНИМИ
ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ
Новікова Н.В., Фецуку Ю.А., Проценко Г.Ю.573

РОЗДІЛ XIV. ГІРНИЦТВО ТА НАФТОГАЗОВА ІНЖЕНЕРІЯ

СТАТТІ

ОГЛЯД ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ БУРОВИХ ДОЛІТ ДЛЯ БУРІННЯ
НАФТОГАЗОВИХ СВЕРДЛОВИН ЗАЛЕЖНО ВІД ТИПУ ГІРСЬКИХ ПОРІД
ТА МЕХАНІЗМУ ЇХ РУЙНУВАННЯ
Юрич Л.Р., Юрич А.Р., Питак Д.М.580

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ТЕХНОГЕННА НЕБЕЗПЕКА СИСТЕМ МАГІСТРАЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ РІДКИХ
ВУГЛЕВОДНІВ: ОЦІНКА ТА МІНІМІЗАЦІЯ НАСЛІДКІВ АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЙ
Бортняк О.М., Белей О.А.591

РОЗДІЛ XV. ЕЛЕКТРОНІКА ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ

СТАТТІ

RESEARCH PROBABILISTIC-TIME CHARACTERISTICS OF CONVERGENT
WIRELESS CELLULAR NETWORKS
Fagan Amanullazade594

STUDY OF THE EFFICIENCY OPTICAL COMMUNICATION NETWORKS
USING SPECTRAL TECHNOLOGIES WDM AND DWDM
Bayram Ibrahimov603

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РАДІОРЕТРАНСЛЯТОРІВ НА БАЗІ
НАЗЕМНИХ РОБОТИЗОВАНИХ КОМПЛЕКСІВ
Науково-дослідна група:
Радченко М.М., Комаров В.О., Артющик А.Б., Бондаренко О.Є.,
Тітаренко А.В., Шаповал В.М., Білий О.А., Медведь Ю.Г.611

ПОБУДОВА СИСТЕМ ЗВ'ЯЗКУ ДЛЯ ПЕРЕДАЧІ ІНФОРМАЦІЇ НА ВЕЛИКІ
ВІДСТАНІ ЗА ДОПОМОГОЮ ДРОНІВ-РЕТРАНСЛЯТОРІВ В УМОВАХ
БОЙОВИХ ДІЙ
Науково-дослідна група:
Сайко В.Г., Комаров В.О., Драглюк О.В., Гетьман А.В., Кошель А.В.,
Мусієнко В.А., Строкоус А.О., Шаповал В.М., Драглюк Ю.Ю.,
Медведь Ю.Г.624

СИСТЕМА ЗВ'ЯЗКУ НАЗЕМНИХ РОБОТИЗОВАНИХ КОМПЛЕКСІВ:
СУЧАСНІ ПІДХОДИ, БОЙОВИЙ ДОСВІД ТА ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ
ВИМОГ
Науково-дослідна група:
Склярів О.В., Тітаренко А.В., Артющик А.Б., Зінченко М.О.639

РОЗДІЛ XVI. КОМП'ЮТЕРНА ТА ПРОГРАМНА ІНЖЕНЕРІЯ

СТАТТІ

ГЕНЕРАТОР ETHERNET ТРАФІКУ
Козак М.Р.648

МОДЕЛЮВАННЯ АСИНХРОННОГО ТА СИНХРОННОГО ЛІЧИЛЬНИКІВ В
СЕРЕДОВИЩІ PROTEUS DESIGN SUITE
Крук О.Г.653

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ПРЕЦИЗІЙНИХ ПАЯЛЬНИХ СТАНЦІЙ З
АПАРАТНИМ МОДУЛЕМ БЕЗПЕКИ
Шаповал В.С.659

РОЗДІЛ XVII. СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ, МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ

СТАТТІ

SCENARIO ORIENTED SUFFICIENCY CRITERIA FOR PHYSICAL PROTECTION
SYSTEMS PROVIDE A TRACEABLE PATH FROM THREAT CLASSES TO
DESIGN REQUIREMENTS
Ramil Akhundov, Hashimov Elshan Giyas, Islam Islamov663

БАГАТОКРИТЕРІАЛЬНИЙ ВИБІР АРХІТЕКТУРИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ СУБ'ЄКТІВ АВІАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У
СОЦІОТЕХНІЧНИХ СЕРЕДОВИЩАХ
Косошов О.М.677

РОЗДІЛ XVIII. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА СИСТЕМИ

СТАТТІ

ВИСОКОРІВНЕВА БЛОКЧЕЙН-АРХІТЕКТУРА РІШЕННЯ ДЛЯ
УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ ПОСТАВОК
Науково-дослідна група:
Шматко О.В., Коломійцев О.В., Комаров В.О., Катунін А.М.,
Поринос Є.О., Богдан С.І., Коломієць Б.І., Захарченко В.В.,
Ясинський О.М., Коломієць В.В., Кириченко М.І., Шендрик В.І.687

МЕТОД ОЦІНКИ ПОХИБКИ РОЗРАХУНКУ ЗНАЧЕНЬ КОЕФІЦІЄНТА СИЛИ ЛОБОВОГО ОПОРУ СНАРЯДА З ВИКОРИСТАННЯМ ЗНАЧЕНЬ ПРИСКОРЕННЯ ТА ШВИДКОСТІ ЦЕНТРУ МАС
Науково-дослідна група:
Коломійцев О.В., Балабуха О.С., Пустоваров В.В., Бречка М.М., Дергоусов М.Ю., Кітов В.С., Литовченко Д.М., Коломієць О.Л., Романюк О.М., Ярощук В.В., Попадюк Р.В., Трифоненко К.Ю. 701

ПРАВИЛА ВИЯВЛЕННЯ ЗВУКОВОГО СИГНАЛУ ПОВІТРЯНОЇ ЦІЛІ ГОЛОВКОЮ САМОНАВЕДЕННЯ РАКЕТИ ПРИ ОДНОКАНАЛЬНОМУ ПРИЙОМІ НА ОСНОВІ МЕТОДУ ПРАВДОПОДІБНОСТІ
Науково-дослідна група:
Кудряшов В.Є., Коломійцев О.В., Ячна І.Г., Калачова В.В., Красношапка І.В., Дзідора О.М., Смолів В.Ф., Ткачук О.М., Белоус М.В., Телевна Т.П., Бердочник А.Д., Рязанцев С.С. 714

СУЧАСНІ МЕТОДИ КЛАСИФІКАЦІЇ ТА КЛАСТЕРИЗАЦІЇ В СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНОГО ЗОРУ
Потапов В.О. 725

РОЗДІЛ ХІХ. ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

НАПРУЖЕНИЙ СТАН БЕЗМЕЖНОГО БІМАТЕРІАЛУ З КРУГОВИМИ ТРИЩИНАМИ ЗАКРУТУ
Станкевич Н.В. 731

РОЗДІЛ ХХ. ФІЛОЛОГІЯ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

СТАТТІ

THE ROLE OF SEMEMIC IDIOMS IN SHAPING CULTURAL AND PRAGMATIC MEANING IN JOHN GREEN'S THE FAULT IN OUR STARS
Linnikova V., Horiak E. 734

ВПЛИВ ГАЗЕТНИХ ВИДАНЬ НА СВІДОМІСТЬ СУСПІЛЬСТВА
Григораш С.М., Андрусів К.В. 742

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ЖУРНАЛІСТСЬКІ ПРОЄКТИ З ДОСЛІДЖЕННЯ АЛГОРИТМІВ І ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
Трачук Т.А. 753

РОЗДІЛ ХХІ. ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ

СТАТТІ

ДАНТОВИ ТЕРЦІНИ У СВІДОМОСТІ СУЧАСНИХ ІДЕОЛОГІЙ Качурова С.В., Коваленко Г.В.	756
---	-----

РОЗДІЛ ХХІІ. ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА

СТАТТІ

AZƏRBAYCANDA BƏDƏN TƏRBIYƏNİN VƏ İDMANIN İNKİŞAF TARİXİNƏ NƏZƏRİ YANAŞMALAR Xudiyeva Fəridə Tofiq	769
---	-----

DEVELOPING SOFT SKILLS THROUGH HARD TIMES: HUMANISTIC EDUCATION IN WARTIME CONDITIONS Kolomiets T.V.	775
---	-----

STEM-СИНЕРГІЯ: МАТЕМАТИКА ЯК МОВА ІННОВАЦІЙ ТА НАУКИ Гаптельманова М.М., Темченко О.В.	779
--	-----

ЗРОСТАННЯ РОЛІ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ Огринчук О.П.	784
---	-----

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ Третяк О.П., Волинець Ю.О.	788
--	-----

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ Середюк І.М.	797
---	-----

ОЦІНКА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЩОДО ДЕПРЕСИВНОЇ СИМПТОМАТИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ Науково-дослідна група: Коц С.М., Коц В.П., Коваленко П.Г., Коц В.В.	806
--	-----

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ СЕРЕДНЬОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА США (НА ПРИКЛАДІ ШТАТУ ТЕХАС) Горіченко-Балема Л.В.	811
---	-----

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ У ВИМІРІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ Кошель А.П., Кошель В.М., Яковенко А.М.	814
---	-----

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ
Ковальчук Н.В., Невмержицька М.О., Хмельовська Н.П.821

ЦИФРОВА ГРАМОТНІСТЬ ДОРΟΣЛИХ У СФЕРІ ЗДОРОВ'Я ЯК СКЛАДНИК ЇХ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
Бабушко С.Р.846

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

LANGUAGE IDEOLOGIES IN HUNGARIAN LANGUAGE TEXTBOOKS IN TRANSCARPATIA (2005-2025)
Vene A.852

ВИКОРИСТАННЯ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ
Обіход І.В., Закордонець Н.І., Бойко І.Л.854

**РОЗДІЛ XXIII.
ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХІАТРІЯ**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА
Мосолова А.О.859

**РОЗДІЛ XXIV.
МЕДИЧНІ НАУКИ ТА ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я**

СТАТТІ

МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНІ ФАКТОРИ ЯК ПРЕДИКТОРИ РОЗВИТКУ І ТЯЖКОСТІ ПЕРЕБІГУ ТУБЕРКУЛЬОЗНОЇ ІНФЕКЦІЇ
Науково-дослідна група:
Шаповалова А.С., Алієв Руфат Бахтіяр огли, Федоров Д.М., Бобракова М.А.862

ПРОФЕСІЙНІ ПОМИЛКИ У СЕСТРИНСЬКІЙ ПРАКТИЦІ: ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ, НАСЛІДКИ ТА ПРОФІЛАКТИКА В УКРАЇНСЬКОМУ ПРАВОВОМУ ПОЛІ
Грицко О.М.868

**РОЗДІЛ XXV.
ФАРМАЦІЯ ТА ФАРМАКОТЕРАПІЯ**

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

КОМПЛЕКСНЕ ВИКОРИСТАННЯ НАДЗЕМНОЇ ЧАСТИНИ AMARANTHUS CAUDATUS
Корабель І.М., Антонюк В.О.875

РОЗДІЛ ХХVI. ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА, СПОРТ ТА ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ

СТАТТІ

ADAPTIVE PHYSICAL CULTURE IN THE PHYSICAL EDUCATION SYSTEM IN
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Scientific research group:

Grinko V., Dorofeieva T., Dovzhenko S., Rzhavska Yu., Dorosh M., Murygin M. ..877

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE PRACTICAL IMPLEMENTATION
OF CORRECTIVE AND RESTORATIVE PROGRAMS FOR WAR VETERANS
WITH VISUAL SYSTEM INJURIES

Tonkoei Yu., Perepechenko O., Misiallo Rodion884

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ НА
ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Науково-дослідна група:

Гринько В.М., Лучко О.Р., Назаренко І.І., Назаренко О.В., Муригін М.А.,

Щербак Р.М.889

РОЗДІЛ ХХVII. ІСТОРІЯ, АРХЕОЛОГІЯ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ

СТАТТІ

ОСОБОВА СПРАВА В'ЯЗНЯ ПАВЛА ЛАТИШЕНКА (КОЛИШНЬОГО
АРХІМАНДРИТА СМАРАГДА): АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛА

Стародуб А.В.899

РОЗДІЛ ХХVIII. АРХІТЕКТУРА ТА БУДІВНИЦТВО

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

КОМПЛЕКСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ДИЗАЙН-ПРОСТОРУ ДИТЯЧИХ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ
ЦЕНТРІВ: ВІД СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ДО ТЕРАПЕВТИЧНОЇ ЕРГОНОМІКИ

Щербина Я.Р.909

РОЗДІЛ ХХІХ. КУЛЬТУРА ТА МИСТЕЦТВО

СТАТТІ

CORPOREALITY AS STRATEGY: PERFORMATIVE PRACTICES OF MARINA
ABRAMOVIĆ AND ORLAN

Gavryliuk B., Bado A.912

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОДЕЛЕЙ ПРОДЮСУВАННЯ В ПЕРФОРМАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ТА ВЕКТОРИ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ Білан В.В., Громадський Р.А., Ялоха Т.О.	917
--	-----

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

АЙДЕНТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІЗУАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ Брильов С.В.	923
---	-----

ОПЕРА-БАЛЕТ О. КОСТИНА «ЗОЛОТОРОГИЙ ОЛЕНЬ» НА СЦЕНІ КИЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ДИТЯЧОГО МУЗИЧНОГО ТЕАТРУ Сірік Д.Р.	926
--	-----

**РОЗДІЛ ХХХ.
ГЕОГРАФІЯ ТА ГЕОЛОГІЯ**

СТАТТІ

ЕВОЛЮЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ЧЕРВОНОКОЛІРНИХ ПІСКОВИКІВ ДЕВОНСЬКИХ ВІДКЛАДІВ В АРХІТЕКТУРІ ЛЬВОВА Борняк Д.Р.	929
--	-----

DOI 10.36074/grail-of-science.06.03.2026.089

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ

Третяк Ольга Петрівна

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Інститут післядипломної освіти
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

Волинець Юлія Олександрівна

Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
Інститут післядипломної освіти
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

Анотація. У статті аналізується ефективність виховання культури поведінки у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності. Розглянуто основні прийоми організації та проведення виховних ігор, спрямованих на формування навичок ввічливості, взаємоповаги, дотримання правил спілкування та поведінки в колективі. Представлено приклади ігор, що інтегрують елементи морального виховання з руховою та мовленнєвою активністю. Визначено основні поняття дослідження. Проаналізовано емоційну реакцію дітей під час використання цих ігор, визначено їхній вплив на розвиток позитивних соціальних емоцій, здатність до співпереживання та взаємодії. Експериментальним шляхом виявлено ігри, які викликають у дітей дошкільного віку найбільш емоційно-позитивний відгук, сприяють формуванню стійких моделей культурної поведінки та підвищують мотивацію до дотримання соціальних норм.

Ключові слова: діти дошкільного віку, ігрова діяльність, виховання, культура поведінки.

Постановка проблеми.

Дошкільний вік є унікальним і вирішальним періодом розвитку дитини, коли виникають основи особистості, складається воля і довільна поведінка, активно розвивається уява, творчість, загальна ініціативність. Однак всі ці найважливіші якості формуються не в освітній діяльності, а в головній діяльності дошкільника – у грі. С.Л. Рубінштейн говорив, що дитина в грі отримує першу, абсолютно специфічну підготовку до життя. У грі виявляються і задовольняються соціальні потреби і інтереси дитини, проявляючись, вони разом з тим і формуються. Граючись, дитина легше встановлює зв'язок зі світом дорослих і зі світом взагалі, у нього з'являються навички внутрішнього діалогу, реалізується установка на вираз свого внутрішнього життя і прагнення до творчості. Під час ігрової діяльності відображаються найбільш значущі події життя дитини, він щиро переживає все, що уявляє в грі [5].

Актуальність проблеми виховання культури поведінки є одним з аспектів морального виховання дитини, що визначається соціальною затребуваністю особистості, здатної до самостійної культурно-орієнтованої діяльності та співпраці з оточуючими людьми, духовно багаті, яка успішно адаптується до мінливих соціально-культурних умов сучасного життя. Необхідно навчити дитину скрізь і в усьому поважати суспільство в цілому і, кожного його члена окремо, ставитися до них так, як він відноситься до себе і, щоб інші також ставилися до нього. Бути культурним і вихованим не є надбанням обраного кола людей. Кожна людина має право і обов'язок стати гармонійною особистістю і вміти гідно поводитися в кожній ситуації. З правилами хорошого тону слід знайомити дошкільнят, починаючи з раннього віку і продовжувати протягом усього періоду дитинства [2].

Дошкільне дитинство – короткий, але важливий період ствердження особистості. В ці роки дитина отримує початкові знання про навколишній світ, у неї починає формуватися певне відношення до людей, до праці, виробляються навички і звички правильної поведінки, складається характер.

Аналіз досліджень та публікацій.

Особливості виховання культури поведінки у дітей дошкільного віку схарактеризовано в наукових розвідках, зокрема в таких аспектах: теоретико-методологічні засади виховання культури поведінки (А. Богуш, М. Вебер, Л. Калмикова, К. Крутій, В. Малахов, В. Франкл), особистісно орієнтований підхід до її виховання (І. Бех, А. Богуш, А. Бойко, О. Кононко, В. Кузь, О. Савченко), особливості виховання культури поведінки на різних етапах онтогенетичного розвитку (Л. Артемова, В. Горєва, В. Нечаєва, Н. Хамська та ін.), виховання культури спілкування дітей дошкільного віку і молодших школярів (Г. Лаврентьєва, Т. Поніманська, С. Хаджирадєва), естетичні аспекти культурної поведінки (В. Дружинін, І. Зязюн, Л. Масол, Н. Миропольська, А. Федь). Культура охоплює певну систему цінностей, які втілюються в поведінкових нормах і правилах. М. Горлач і В. Кремень зазначають, що сенс культури полягає в правилах, що встановлюють межі, а також репрезентують форми і засоби задоволення потреб людини. За такого підходу культура поведінки може бути визначена як спосіб організації особистістю власних дій і вчинків, що забезпечують її гармонійний розвиток [6].

У нашому дослідженні головна увага приділяється вихованню культури поведінки у дітей дошкільного віку в процесі ігрової діяльності. Окремі питання організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку вивчають багато науковців. Так, С. Довбня та Р. Шулигіна відзначають ігрову діяльність як засіб ефективного навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку для досягнення цілей освітнього процесу шляхом цілеспрямованого застосування системи педагогічних технологій, спрямованих на взаємодію з урахуванням специфіки конкретної ігрової діяльності дітей у системі «вихователь – діти» через реалізацію реальних потреб і особистісного потенціалу [3, с. 175].

Завязун Т.В. наголошує, що загальний розвиток дітей у процесі ігрової діяльності забезпечується насамперед завдяки різноманітності її змістових напрямів. Науковеця підкреслює, що одним із ключових завдань сучасної дошкільної освіти є ефективне використання різних видів ігор в освітньому

процесі та їхній педагогічний супровід. Саме під час гри, за умови належного супровіду з боку дорослих, відбувається формування особистості дитини, розвиваються психічні якості, необхідні для подальшого навчання та успішного засвоєння знань упродовж життя [4].

Мета статті – виявлення та наукове обґрунтування психолого-педагогічних умов, що забезпечують формування гуманності у дітей дошкільного віку в процесі ігрової діяльності, а також розробка та теоретичне підтвердження методики виховання культури поведінки дітей дошкільного віку засобами гри, практичних рекомендацій для педагогів щодо використання ігор як інструменту морального виховання.

Виклад основного матеріалу.

Дошкільний вік характеризується як період ігор. Завдяки іграм дитина розвивається, вчиться, у дитини виробляються нові форми реагування і поведінки. Усе, що виступає предметом гри, стає значущим для дитини й надовго утримує її увагу. Культура поведінки – важлива сторона морального обличчя людини. Людина з дитинства повинна привчатися вести себе так, щоб із нею було зручно і приємно спілкуватися і в родині і в діловій обстановці, в тому чи іншому громадському місці [1, с.182].

Цілеспрямована, систематична робота з виховання культури поведінки починається з приходом дітей у ЗДО дошкільної освіти. У Державному стандарті дошкільної освіти в освітньому напрямі «Гра дитини» виокремлюються дві основні групи ігор: самодіяльні (вільні) ігри, що виникають за ініціативою самих дітей; ігри, організовані дорослими, які мають навчально-виховну мету. До другої групи належать різні види педагогічно спрямованих ігор, зокрема: сюжетно-дидактичні – поєднують навчальний зміст із ігровим сюжетом; дидактичні – словесні, з використанням іграшок, настільно-друковані; рухливі – спрямовані на розвиток моторики, координації та фізичної активності; конструктивно-будівельні – формують просторове мислення, креативність і навички співпраці. Таким чином, ігри, що організовуються дорослими, виконують не лише розважальну функцію, а й виступають важливим інструментом навчання, виховання та розвитку виховання культури поведінки у дітей дошкільного віку.

В ігровій діяльності дитина усвідомлює, що є обов'язки: діяти згідно з правилами, справедливо розподіляти ролі та іграшки, узгоджувати особистісні інтереси з груповими тощо. Самостійно визначається із сюжетом гри, засобами виразності, змістом ігрових дій, вибором іграшок. Відповідально ставиться до обов'язків, пов'язаних із роллю. Виявляє творчість, імпровізацію, пропонує оригінальні ідеї для покращення гри. Обирає для гри безпечне місце та атрибути.

В закладі дошкільної освіти для цього чимало можливостей. У процесі повсякденного спілкування з однолітками діти вчаться жити в колективі, опановують на практиці норми та правила поведінки, що допомагають регулювати стосунки з оточуючими.

У діяльності з дітьми вихователі традиційно зосереджують увагу на формуванні навичок культурної поведінки під час освітнього процесу, у грі та праці. Водночас можливості повсякденних побутових ситуацій нерідко

залишаються недооціненими, хоча саме вони містять значний виховний потенціал. У щоденному житті ЗДО приховані важливі педагогічні ресурси, які можуть стати дієвим засобом формування соціально прийнятної поведінки та моральних якостей дітей. Оскільки діти протягом кількох років систематично відвідують заклад дошкільної освіти, вихователі отримують можливість багаторазово вправляти їх у культурних формах поведінки. Регулярне повторення таких практик сприяє поступовому закріпленню соціально прийнятних моделей взаємодії та перетворенню їх на стійкі звички.

У щоденному житті закладу дошкільної освіти діти постійно виконують низку побутових дій: вітаються та прощаються, прибирають іграшки після гри, миють руки, одягаються перед прогулянкою й роздягаються після неї. Вони щодня вправляються у тому, щоб акуратно розвішувати одяг, ставити взуття на місце та виконувати інші прості дії. У цих ситуаціях діти не лише набувають практичних навичок самообслуговування, а й поступово засвоюють соціально значущі норми поведінки, що регулюють взаємодію в колективі однолітків.

Привчаючи дітей вітатися зі своїми товаришами, вихователь використовує і ранковий прихід у заклад дошкільної освіти і зустрічі з завідувачем, музичним керівником, кухарем і т.п. Багаторазові вправи допомагають дитині усвідомити загальне правило: «Вітатися треба з усіма, кого побачив у цей день уперше». Такий постійний зв'язок формує у дітей позитивну звичку. Має значення і те, як буде сказано дітьми «Вітаю вас» чи «Добрий ранок», адже зовнішня форма увічливості виражає повагу і доброзичливе ставлення до навколишнього.

У процесі щоденного спілкування з дітьми можна спостерігати різні прояви привітності: одні охоче й щиро вітаються, інші роблять це лише після нагадування, а деякі взагалі уникають вітання. Проте відсутність вітання не слід одразу трактувати як прояв неввічливості. Важливо з'ясувати причини такої поведінки та допомогти дитині подолати труднощі у спілкуванні. Часто діти виконують це правило формально, не усвідомлюючи його соціального значення, тому завдання вихователя полягає у тому, щоб пояснити дітям зміст і цінність привітання як елемента культури взаємодії.

У ході нашого дослідження було зафіксовано, як вихователь пояснював дітям значення привітання, наголошуючи, що воно є проявом побажання здоров'я та гарного настрою співрозмовнику. Ефективність морального виховання дітей дошкільного віку досягається лише за умови поєднання засвоєних знань із практичною поведінкою. Важливим чинником у цьому процесі виступає приклад дорослих – педагогів ЗДО та батьків. Їхня щирість, привітність і доброзичливість у щоденних зустрічах стають моделлю для наслідування дітьми та сприяють формуванню культури взаємодії.

Педагог має використовувати кожну ситуацію у повсякденній та побутовій діяльності як можливість практично продемонструвати дітям важливість взаємодопомоги. Важливо показати, що товариш може підтримати й допомогти, якщо чемно звернутися з проханням, а після отриманої допомоги слід висловити вдячність. З раннього дитинства дорослі повинні виховувати у дітей чуйність, готовність прийти на допомогу та вміння звертатися за підтримкою. Правила на кшталт: «Допоможи товаришу, якщо йому важко» та

«Звернися по допомогу, якщо сам потребуєш підтримки» мають стати орієнтирами для поведінки дітей дошкільного віку у щоденному житті.

У ході педагогічного дослідження вихователі ЗДО на конкретних прикладах демонстрували дітям необхідність та практичну цінність кожного правила поведінки. Коли діти усвідомлювали значення цих норм, вони починали активно застосовувати їх у повсякденному житті, і поступово дотримання правил ставало для них звичною моделлю поведінки.

Перед вихователями закладів дошкільної освіти постає важливе завдання – формувати у дітей дбайливе ставлення до речей. Виконання цього завдання потребує від педагога значної витримки й систематичності. Формування культурних звичок починається з виховання охайності та акуратності. Уже з трирічного віку дитина здатна самостійно, хоча й з певною допомогою дорослих, одягатися, застеляти своє ліжко та брати участь у прибиранні кімнати, що сприяє розвитку навичок самообслуговування й відповідального ставлення до довкілля.

Формування культури харчування є одним із перших завдань виховання дитини. Важливо з раннього віку привчати її до дотримання правил: перед прийомом їжі необхідно вимити руки, правильно користуватися столовими приборами, уникати забруднення одягу та скатертини. Засвоєння цих навичок можливе лише за умови постійного педагогічного супроводу – систематичного спостереження, корекції та нагадувань з боку дорослих. Саме регулярність і послідовність виховних дій забезпечують поступове перетворення культурних норм харчування на стійкі звички поведінки.

З раннього дитинства необхідно формувати у дітей позитивне ставлення до праці та поступово виховувати відповідні трудові навички. Одним із ключових принципів педагогічної роботи є правило: «Не виконуй за дитину те, що вона здатна зробити самостійно». Вміння жити й діяти у колективі однолітків має особливе значення для майбутнього школяра, адже саме в дошкільному віці закладаються основи соціальної взаємодії.

Щоденне перебування дитини у закладі дошкільної освіти слід використовувати як можливість для засвоєння норм культурної поведінки в колективі. Виконання суспільних доручень вимагає від дітей не лише практичних умінь, а й дотримання визначених правил поведінки. У процесі цього вони вступають у взаємодію з різними людьми – дорослими, молодшими та старшими дітьми, а також однолітками.

Засвоєння правил у повсякденному житті стає необхідним для дитини дошкільного віку, тому вони прагнуть запам'ятати те, що вивчають на спеціальних заняттях, і застосувати набуті знання на практиці. Це значною мірою полегшує діяльність педагогів у формуванні культури поведінки, адже знання поступово трансформуються у стійкі навички та звички.

Формування культури поведінки у дітей дошкільного віку здійснюється шляхом цілеспрямованого добору педагогічних методів та прийомів, а також їх оптимального поєднання, що забезпечує взаємозв'язок між навчально-пізнавальною та самостійною діяльністю вихованців. Важливо враховувати, що поведінка дітей значною мірою відображає їхні емоційні враження та досвід, отриманий у процесі спостереження за різними життєвими ситуаціями.

Серед методів роз'яснення правил поведінки ведуче місце повинне зайняти бесіда вихователя з дітьми. Відповідаючи на питання, поставлені вихователем, діти доповнюють один одного, висловлюють різні думки, ґрунтуючись на власному (нехай невеликому й обмеженому) досвіді. Саме в бесіді розкривається розуміння дітьми тих чи інших правил. Висловлення дітей дозволяють педагогу судити про те, що вже добре відомо дітям, а які правила їм малознайомі чи незнайомі зовсім. Вислухавши дітей, педагог підбиває підсумок бесіди, формулює правила поведінки, зупиняється на помилкових висловленнях.

Особливу роль у цьому процесі відіграють індивідуальні та групові етичні бесіди, які сприяють усвідомленню моральних норм і правил взаємодії. Не менш значущими є ігри-інсценізації та вправи, що моделюють соціальні ситуації та дозволяють дітям практикувати навички культурної поведінки. У комплексі ці форми діяльності взаємодоповнюють одна одну, створюючи умови для формування морального світу дітей дошкільного віку та закріплення соціально спрямованої поведінки.

Одним із дієвих методичних прийомів формування у дітей правил культурної поведінки є використання художніх творів – оповідань, віршів, байок. Їх застосування створює можливості для обговорення як позитивних прикладів поведінки, так і негативних вчинків, що сприяє розвитку критичного мислення та моральної оцінки. У діяльності з дітьми дошкільного віку доцільно широко використовувати елементи гумору, адже він допомагає зробити процес виховання більш доступним і емоційно привабливим. Важливо показати дітям у комічному образі персонажів, які не дотримуються правил культурної поведінки, щоб викликати у вихованців бажання не наслідувати їхню поведінку та прагнути до соціально прийнятних моделей взаємодії.

У дітей дошкільного віку у різноманітних іграх і спостереженнях, в процесі праці з самообслуговування і виховання нескладних доручень необхідно формувати навички ввічливого відношення з близькими для дитини дорослими і однолітками, бережливого відношення до іграшок і речей, якими всі користуються. Виховний вплив педагогів і батьків на дітей повинен бути єдиним, постійним і послідовним.

Уся система діяльності з формування культури поведінки дітей має здійснюватися відповідно до чітко визначеної програми. Такий програмний підхід забезпечує послідовність, системність і цілеспрямованість виховних заходів, дозволяє враховувати вікові та індивідуальні особливості дітей дошкільного віку, а також створює умови для поступового закріплення соціально значущих норм і перетворення їх на стійкі звички (*див. Рис.1*).

Формування культури діяльності у дітей дошкільного віку передбачає виховання звички підтримувати порядок у місці, де вони перебувають (навчаються чи грають), доводити розпочату справу до завершення, дбайливо ставитися до іграшок, речей та книжок. Не менш важливим є виховання поваги до суспільства загалом і кожного його члена окремо, що передбачає ставлення до інших так, як дитина ставиться до себе, і очікування аналогічного ставлення від оточення. У реальному житті людські взаємини не завжди здійснюються належним чином, проте культура спілкування має надзвичайне значення для

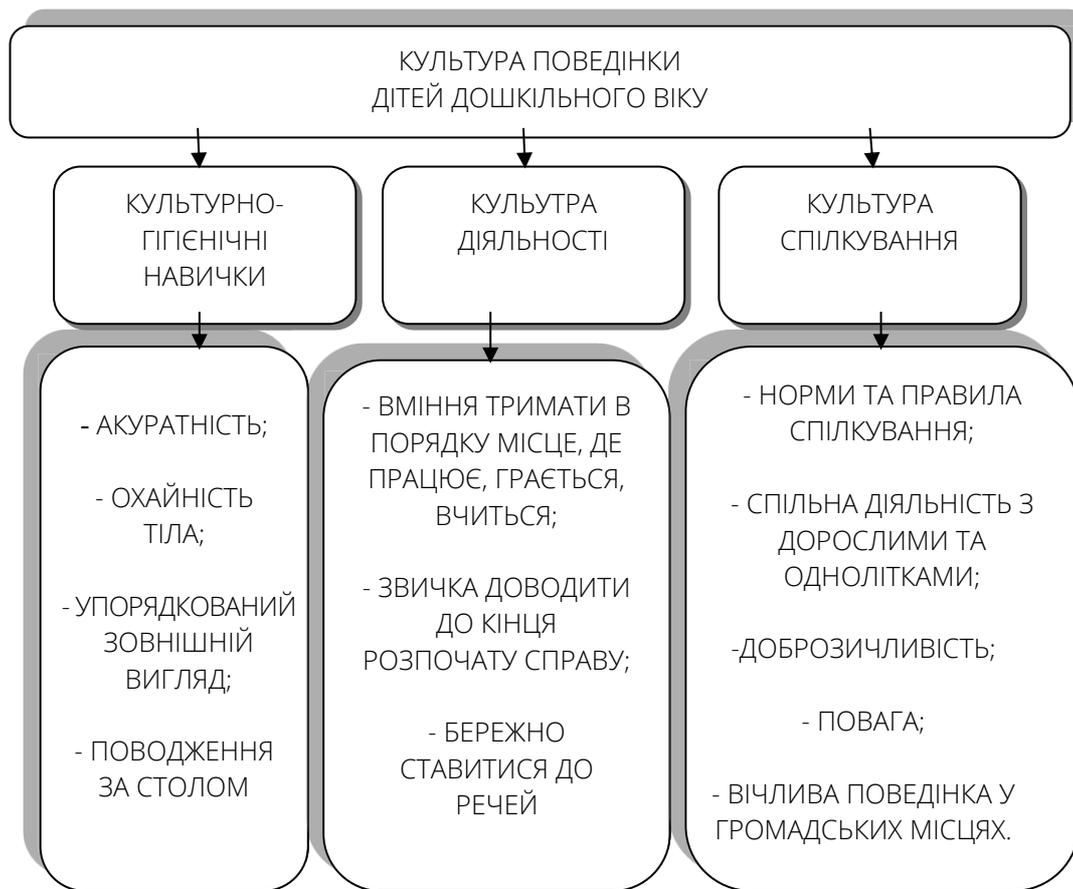

Рис. 1. Етапи реалізації програми виховання культури поведінки

гармонійного розвитку особистості. Якщо дитина вміє культурно взаємодіяти з близькими та знайомими, вона переносить ці моделі поведінки й на спілкування з незнайомими людьми, що сприяє формуванню соціальної компетентності та моральної культури.

Отже, оволодіння новими педагогічними технологіями потребує від вихователя ґрунтовних знань дитячої психології, усвідомленого вибору методів та виваженого підходу до їх застосування у практичній діяльності. При цьому важливо враховувати індивідуальні особливості дітей та уникати надмірного тиску на них у процесі засвоєння соціального досвіду. Сучасні технології ставлять педагога на позицію, що сприяє розвитку в кожній дитині відчуття успішності, формує внутрішню мотивацію до навчання та пізнання світу. Завдяки цьому освітній процес стає не лише ефективним, а й особистісно значущим для кожного вихованця.

Таким чином, формування у дитини соціально-комунікативної компетентності передбачає виховання звички підтримувати порядок у місці, де вона перебуває (грає, або навчається); доводити розпочату справу до завершення; дбайливо ставитися до іграшок, речей та книжок. Таким чином, культура поведінки й діяльності стає основою для розвитку соціальної відповідальності та моральної свідомості дитини дошкільного віку. Важливим завданням виховання є формування у дитини здатності поважати суспільство загалом і кожного його члена окремо, ставитися до інших так, як вона ставиться до себе, та очікувати відповідного ставлення у відповідь.

Культура людських взаємин і спілкування відіграє значну роль у житті, хоча на практиці далеко не завжди реалізується належним чином. Засвоєння норм культурного спілкування з близькими та знайомими створює основу для подальшої соціальної адаптації. Дитина, яка вміє ввічливо й доброзичливо взаємодіяти у звичному середовищі, легше інтегрується у ширший соціально-комунікативний простір, що сприяє її гармонійному розвитку та формуванню соціальної компетентності.

Висновки та пропозиції.

На основі проведеного аналізу встановлено, що саме дошкільний вік є найбільш сприятливим періодом для формування навичок культурної поведінки. Тому вихователь має постійно вдосконалювати власну педагогічну майстерність, шукати ефективні підходи до дитячого розуму й серця та бути прикладом для наслідування.

Процес виховання культури поведінки у дітей дошкільного віку є складним і потребує свідомого та глибокого використання педагогом різноманітних методів. До них належать: введення правил культурної поведінки, вправи на їх закріплення, оцінювання дитячих вчинків, проведення етичних бесід, читання та обговорення художніх творів, використання ігор, демонстрація позитивного прикладу, організація екскурсій, перегляд лялькових вистав та інсценізацій, а також спеціально організована освітня діяльність вихователем. Усі ці методи у комплексі забезпечують ефективне формування соціально-комунікативної компетентності та культури поведінки дітей дошкільного віку.

У статті подано теоретичне обґрунтування та практичне розв'язання актуального наукового завдання щодо виховання культури поведінки у дітей дошкільного віку під час ігрової діяльності. Виховання культури поведінки дітей дошкільного віку базується на ряді теоретико-методичних основ, що враховують фізіологічні, психологічні та соціокультурні особливості цього вікового періоду. Орієнтація на повагу до особистості дитини та визнання її прав на самовираження та саморозвиток. Перспективи подальших досліджень передбачають пошук альтернативних засобів виховання культури поведінки дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

- [1] Базовий компонент дошкільної освіти (2021). URL: https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf2.
- [2] Бєленька Г. В. (2006)/ Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання : монографія. Київ : Світоч, 304 с.
- [3] Довбня С.О., Шулигіна Р.А. (2019). Теоретико-методичний супровід ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 72. Т. 1. С. 10–176.
- [4] Завязун Т. (2018). Вплив ігрової діяльності на всебічний розвиток дитини-дошкільника. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи, (64), С. 93-96.
- [5] Замелюк М.І. Гра як засіб соціалізації сучасного дошкільника <https://www.airo.com.ua/gra-yak-zasib-soczializaczi%D1%97-suchasnogo-doshkilnika/>

[6] Колонтаєвська С.В. Особливості формування культури поведінки старшого дошкільного віку. URL: [https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/10681/1/%D0%91%D0%B0%D1%80%20%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20\(1\).pdf](https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/10681/1/%D0%91%D0%B0%D1%80%20%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20(1).pdf)

GAME ACTIVITY AS A MEANS OF CULTURAL EDUCATION

Olha Tretiak

ph.d., associate professor

Institute of In-Service Education

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ukraine

Yuliia Volynets

ph.d

Institute of In-Service Education

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Ukraine

Summary. *The article analyzes the effectiveness of educating a culture of behavior in preschool children through game activities. The main methods of organizing and conducting educational games aimed at forming the skills of politeness, mutual respect, adherence to the rules of communication and behavior in a team are considered. Examples of games that integrate elements of moral education with motor and speech activity are presented. The main concepts of the study are defined. The emotional reaction of children when using these games is analyzed, their impact on the development of positive social emotions, the ability to empathize and interact is determined. Experimentally, games have been identified that evoke the most emotionally positive response in preschool children, contribute to the formation of stable models of cultural behavior, and increase motivation to adhere to social norms.*

Keywords: *preschool children, play activities, upbringing, culture of behavior.*